

Міністерство культури та інформаційної політики України
Національна бібліотека України для дітей

Нова українська книга у фондах спеціалізованих бібліотек для дітей

Київ — 2021

Міністерство культури та інформаційної політики України
Національна бібліотека України для дітей

Нова українська книга у фондах спеціалізованих бібліотек для дітей

РЕЗУЛЬТАТИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО МОНІТОРИНГУ
АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА

Київ – 2021

027.625:001

Н 72

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко
Укладачі: В. В. Даниленко, О.О. Обіжисвіт
Науковий редактор Л.П. Полікарпова
Літературний редактор Н.М. Кійко

Нова українська книга у фондах спеціалізованих бібліотек для дітей : результати Всеукр. моніторингу : аналіт. довідка / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. В. В. Даниленко, О. О. Обіжисвіт ; літ. ред. Н. М. Кійко — Київ : НБУ для дітей, 2021. — 28 с.

У аналітичній довідці надано узагальнену інформацію Всеукраїнського моніторингу з вивчення стану комплектування спеціалізованих бібліотек для дітей новою дитячою книгою вітчизняного виробництва у 2019-2020 роках.

Формування свідомого громадянина європейської України неможливе без української книги. Саме вона закладає фундамент його всебічного розвитку як особистості, культурної та освіченої людини. Крім того, поза читанням не можна розраховувати на швидкий технологічний та науковий розвиток країни, впровадження інновацій, розвиток людського потенціалу.

Українська книга являє собою складову гуманітарної безпеки країни, особливо сьогодні, в умовах українських реалій – агресії РФ. У процесі читання вітчизняної книжкової продукції відбувається формування громадянина України, тому вона має бути доступною для кожного. На сьогодні в країні проводиться послідовна державна політика щодо підтримки книговидавничої галузі. Зокрема, з 2018 року Українським інститутом книги реалізовується державна Програма поповнення фондів публічних бібліотек: у 2018 році було закуплено 741 найменувань книг загальною кількістю 986449 примірників на суму 114 млн грн; у 2019 році – 551 найменувань, 669609 прим. кн. на загальну суму 86 млн грн; 2020 р. – 847 назв кн., 380972 прим. на суму 47 млн грн.

Міністерством культури та інформаційної політики України розроблено проєкт Стратегії розвитку читання на 2021-2025 рік «Читання як життєва стратегія», у якому розглядається книга як каталізатор культурного і економічного розвитку країни. Стратегія включає як промоції читання, так і розвиток творців контенту, українського книговидання та книгорозповсюдження. А також передбачає оновлення бібліотечних фондів. Відповідно до рекомендацій Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій (ІФЛА), оновлення бібліотечного фонду щороку має становити 10%. Дер-

жавними соціальними нормативами забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні, затвердженими Постановою Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 № 72 передбачено 5 %.

У спеціалізованих бібліотеках для дітей вибудовано комплексну систему промоції читання, де одним із пріоритетних напрямків є щорічне поповнення фондів бібліотек новими книгами вітчизняних видавництв.

З метою визначення стану забезпечення спеціалізованих бібліотек України для дітей новими українськими книгами в 2019-2020 роках і рівня поінформованості користувачів-дітей про їх наявність Національна бібліотека України для дітей у 2021 році провела Всеукраїнський моніторинг «Нова українська книга у фондах спеціалізованих бібліотек для дітей».

Об'єкт дослідження – документні фонди та користувачі, учні 5-9 класів спеціалізованих бібліотек для дітей. Суб'єкт дослідження – нові надходження книжок у фонди спеціалізованих бібліотек для дітей та їх читання користувачами-дітьми.

Моніторинг проводився в онлайн-форматі на базі сервісу Google-форми. Співорганізаторами дослідження виступили обласні бібліотеки для дітей Вінницької, Волинської, Донецької, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської областей. Базами дослідження стали 110 бібліотек для дітей (обласні, міські, районні, селищні, сільські) названих областей.

Основний метод дослідження – анкетування. Онлайн-анкети заповнили 1898 респондентів. Відповіді на запитання «Анкети користувача» надали 1565 респондентів-дітей (дівчаток – 982, хлопчиків – 484 і 99 респондентів не вказали стать), в «Опитувальній формі бібліотекаря-експерта» взяло участь 312 бібліотекарів-експертів, «Опитувальній формі для методиста обласної бібліотеки для дітей» – 21 респондент. Крім того, проаналізовано статистичні таблиці «Основних показників роботи бібліотек України для дітей» за 2019-2020 роки.

Станом на 01.01.2021 року сукупний бібліотечний фонд спеціалізованих бібліотек України для дітей становив 21336,96 тис. прим. документів, а на 01.01.2020 – 22175,28 тис. прим. документів. Причому його частка українською мовою постійно зростала 54,8 % у 2019 р., 56,6 % у 2020 р. Загалом упродовж останніх двох років до спеціалізованих бібліотек України для дітей надійшло 1020,27 тис. прим документів: у 2019 р. – 601,22 тис. прим., у 2020 р. – 419,05 тис. прим. У тому числі друкованих паперових книжок у 2019 р. надійшло 471,64 тис. прим. книг, у 2020 р. – 302,43 тис. прим. Документи українською мовою відповідно становили 77,2 % і 85,9 %. Загальний відсоток актуалізації книжкових фондів в останні 2 роки новою книгою у бібліотеках для дітей становив лише 1,9 %. Причому відсоток оновлення книжкових фондів у 2020 році в порівнянні з 2019 (2,3 %) значно зменшився і становив 1,5 %. Більш конкретний аналіз актуалізації книжкових фондів наведений у таблиці № 1.

Таблиця № 1

**Оновлення книжкових фондів
у бібліотеках для дітей 2019-2020 рр.**

№ з/п	Область	Спеціалізовані б-ки для дітей		З них:			
				обласні		дитячі	
		2019	2020	2019	2020	2019	2020
1.	Вінницька	1,3 %	1,7 %	2,0 %	0,7 %	1,2 %	2,1 %
2.	Волинська	2,1 %	1,0 %	2,3 %	1,2 %	2,1 %	1,1 %
3.	Дніпропетровська	5,4 %	1,2 %	1,8 %	1,1 %	1,0 %	1,3 %
4.	Донецька	5,4 %	1,4 %	100 %	21,8 %	1,0 %	1,5 %
5.	Житомирська	1,2 %	1,8 %	1,0 %	1,3 %	1,3 %	2,1 %
6.	Закарпатська	1,4 %	1,1 %	0,8 %	1,3 %	1,7 %	1,6 %
7.	Запорізька	1,6 %	1,2 %	1,8 %	0,6 %	1,6 %	1,5 %
8.	Івано-Франківська	0,7 %	0,7 %	1,0 %	1,0 %	0,6 %	0,8 %
9.	Київська	1,9 %	1,2 %	1,0 %	1,0 %	2,1 %	1,5 %
10.	Кіровоградська	1,8 %	1,0 %	1,5 %	0,9 %	1,8 %	1,3 %
11.	*Луганська	2,2 %	3,4 %	–	–	2,2 %	3,4 %
12.	Львівська	1,7 %	1,4 %	2,5 %	2,4 %	1,6 %	1,5 %
13.	Миколаївська	5,8 %	0,8 %	1,4 %	1,7 %	6,6 %	0,9 %
14.	Одеська	2,3 %	1,0 %	3,2 %	1,7 %	2,2 %	1,1 %
15.	Полтавська	1,1 %	0,9 %	2,1 %	1,2 %	1,0 %	0,9 %
16.	Рівненська	5,9 %	3,5 %	2,8 %	1,8 %	6,6 %	4,3 %
17.	Сумська	7,8 %	2,2 %	1,4 %	0,7 %	10,1 %	2,7 %
18.	Тернопільська	2,2 %	1,2 %	2,9 %	2,8 %	2,1 %	1,4 %
19.	Харківська	1,9 %	1,3 %	2,2 %	0,4 %	1,9 %	1,5 %
20.	Херсонська	1,7 %	0,9 %	2,8 %	1,3 %	1,4 %	1,2 %
21.	Хмельницька	1,5 %	0,7 %	1,4 %	0,8 %	1,5 %	1,0 %
22.	Черкаська	1,5 %	0,8 %	1,3 %	1,0 %	1,6 %	1,2 %
23.	Чернівецька	1,4 %	0,6 %	1,7 %	1,0 %	1,3 %	0,8 %
24.	Чернігівська	1,2 %	0,8 %	1,2 %	1,2 %	1,2 %	1,0 %
25.	м. Київ	2,3 %	2,0 %	–	–	–	–

26.	*м. Севастополь	–	–	–	–	–	–
27.	*АРК Крим	–	–	–	–	–	–
28.	НБУ для дітей	1,3 %	1,2 %	–	–	–	–
	У середньому	2,3 %	1,5 %	3,5 %	1,6 %	2,1 %	1,5 %

*Статистичні дані відсутні у зв'язку з тим, що спеціалізовані бібліотеки для дітей знаходяться на непідконтрольній Україні території.

Порівняльний аналіз надходження нових книг до фондів спеціалізованих бібліотек для дітей у 2019-2020 роках показав невтішну картину їх поповнення, адже нові надходження книг у 2020 році в порівнянні з 2019 роком зменшилися на 35,8 %. Особливо зменшилися надходження до бібліотек для дітей Волинської (на 1,0 %), Миколаївської (на 5,0 %), Одеської (на 1,3 %), Харківської (на 0,6%) областей. Загальний стан за досліджуваний період показано у таблиці № 2.

Таблиця № 2

Надходження нових книг у тисячах примірників до бібліотек для дітей 2019-2020 рр.

№ з/п	Область	2019 рік	2020 рік	У відсотковому відношенні до 2019 року
1.	Вінницька	9,01	11,94	131,2 %
2.	Волинська	11,45	5,61	48,9 %
3.	Дніпропетровська	16,31	19,86	127,1 %
4.	Донецька	61,41	27,02	43,9 %
5.	Житомирська	7,52	13,49	179,3 %
6.	Закарпатська	6,87	6,89	100,2 %
7.	Запорізька	13,61	10,02	73,6 %
8.	Івано-Франківська	5,86	6,25	106,6 %
9.	Київська	16,97	12,97	76,4 %

10.	Кіровоградська	11,73	7,63	65,0 %
11.	Луганська	7,69	10,50	136,54 %
12.	Львівська	18,34	19,20	104,6 %
13.	Миколаївська	46,41	7,99	17,2 %
14.	Одеська	32,19	15,91	49,4 %
15.	Полтавська	10,42	7,46	71,5 %
16.	Рівненська	39,90	25,04	62,7 %
17.	Сумська	41,69	10,58	25,3 %
18.	Тернопільська	13,26	9,66	72,8 %
19.	Харківська	22,98	16,12	70,1 %
20.	Херсонська	8,61	5,77	67,0 %
21.	Хмельницька	10,87	6,56	60,3 %
22.	Черкаська	10,66	8,04	75,4 %
23.	Чернівецька	5,85	3,48	59,4 %
24.	Чернігівська	8,56	7,27	84,9 %
25.	м. Київ	26,49	21,78	82,2 %
26.	* м. Севастополь	–	–	–
27.	*АРК	–	–	–
	Усього	465	297,04	63,8 %
28.	НБУ для дітей	5,98	5,39	90,1 %
	Разом	471,64	302,43	64,1 %

*Статистичні дані відсутні у зв'язку з тим, що спеціалізовані бібліотеки для дітей знаходяться на непідконтрольній Україні території.

Аналіз «Опитувальної форми методиста обласної бібліотеки для дітей» показав, що найбільше потребують нових видань селищні та сільські бібліотеки для дітей. У 2019 році до базових селищних бібліотек для дітей надійшло 10077 примірників книг, а у 2020 р. – 7822 прим., у сільські відповідно – 1654 і 396 прим. книг.

За даними первинної інформації, що надійшли з обласних бібліотек для дітей у 2019 році, сільські бібліотеки для дітей За-

порізької області отримали 314 примірників нових книг (загальна кількість сільських бібліотек для дітей 2); Одеської області – 77 прим. (загальна кількість сільських бібліотек для дітей 10); Черкаської – 29 прим. (загальна кількість сільських бібліотек для дітей 2), Хмельницької – 406 прим. (загальна кількість сільських бібліотек для дітей 1). Ці ж сільські бібліотеки для дітей у 2020 році тільки у трьох областях отримали нові книги: Запорізькій – 2 примірники, Черкаській – 73 прим., Хмельницькій – 108.

Оцінку якості оновлення книжкових фондів надає і такий кількісний показник, як надходження нових видань на одного користувача бібліотеки. В бібліотеках для дітей за досліджувані роки (2019–2020 рр.) він був таким (див. табл. № 3).

Таблиця № 3

Кількість нових книг на одного користувача в бібліотеках України для дітей

№	Область	Кількість нових книг на одного користувача, 2019 рік (прим.)	Кількість нових книг на одного користувача, 2020 рік (прим.)
1.	Вінницька	0,15	0,25
2.	Волинська	0,27	0,16
3.	Дніпропетровська	0,11	0,17
4.	Донецька	0,76	0,39
5.	Житомирська	0,13	0,24
6.	Закарпатська	0,17	0,19
7.	Запорізька	0,19	0,23
8.	Івано-Франківська	0,10	0,12
9.	Київська	0,20	0,18
10.	Кіровоградська	0,27	0,20

11.	Луганська	0,29	0,46
12.	Львівська	0,19	0,20
13.	Миколаївська	0,76	0,13
14.	Одеська	0,26	0,14
15.	Полтавська	0,49	0,12
16.	Рівненська	0,96	0,68
17.	Сумська	1,00	0,34
18.	Тернопільська	0,32	0,24
19.	Харківська	0,22	0,19
20.	Херсонська	0,16	0,12
21.	Хмельницька	0,20	0,19
22.	Черкаська	0,19	0,16
23.	Чернівецька	0,24	0,16
24.	Чернігівська	0,18	0,20
	У середньому	0,29	0,20

Як видно з наведеної таблиці тільки четверть книжки припадає на одного користувача. У бібліотеках деяких областей нових книг на одного користувача приходиться ще менше – по 0,10 прим. у 2019 році та 0,12 прим. у 2020 р. (Івано-Франківській області). У 2020 році цей показник значно зменшився майже у всіх дитячих бібліотеках країни: по 0,12 примірники нових книг на одного користувача у Херсонській, Полтавській областях, у Миколаївській області – 0,13 прим. (2019 році – 0,69 прим.), Сумській області – 0,34 прим. (2019 р. – 1,0 прим.).

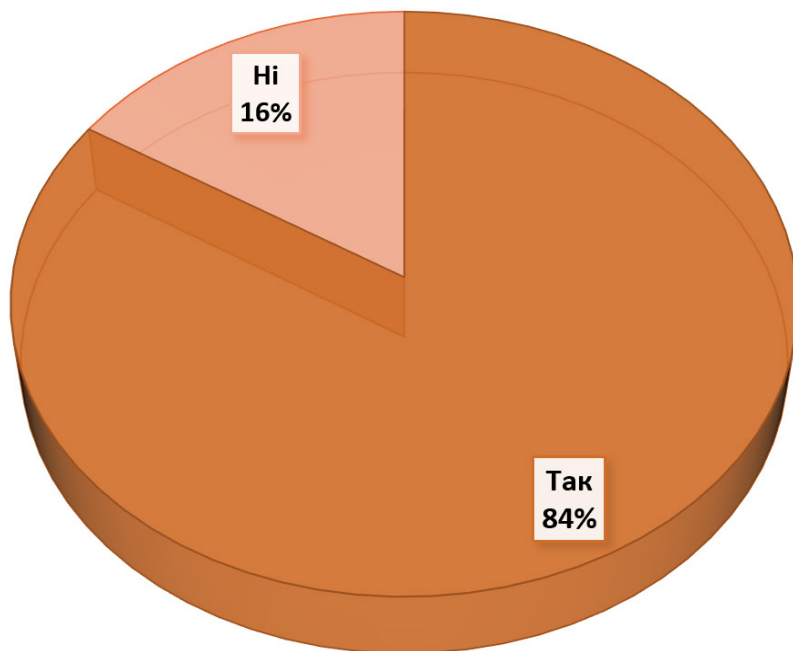
Слід зважити й на те, що сама книговидавнича галузь України у досліджуваний період значно зменшила темпи книговидання. За даними Книжкової палати України у 2020 році випуск книг і брошур у порівнянні з 2019 роком за назвами становив 69,2 %, за тиражами – 40,2 %. І на одного жителя України станом на 01.01.2021 р. припадає 0,48 нових книг. У 2019 році цей показник становив відповідно

1,46 книг. Видань для дітей та юнацтва надруковано 1455 назв тиражем 2701,0 тис. прим., що в порівняно з аналогічним періодом 2019 року кількість назв зменшилася на 19,3 %, тиражі – на 28,8 %¹.

Свою оцінку щодо задоволеності наявними новими виданнями у бібліотеках для дітей висловили бібліотекарі та користувачі-діти. Відповідаючи на запитання «Чи достатньо нових українських дитячих книжок у вашій бібліотеці?», 84 % бібліотекарів-експертів відповіли «так», «ні» – 16 % (див. діагр. 1).

Діаграма 1

Оцінка експертів наявності нових українських дитячих книжок у бібліотеках для дітей

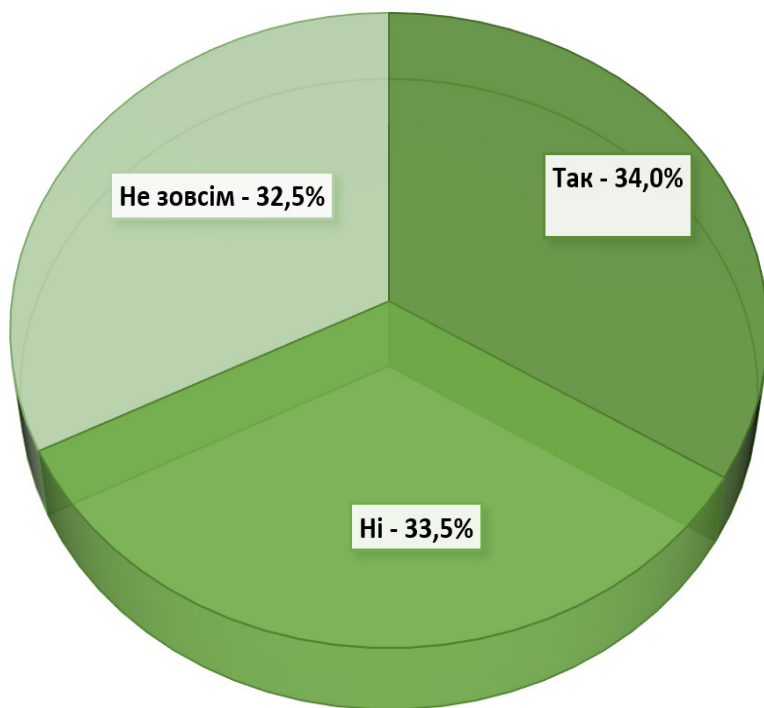

¹ Буряк С. Книговидавнича діяльність сучасної України: стан, тенденції та перспективи розвитку / Світлана Буряк // Вісник книжкової палати. — 2021. — № 1. — С. 10-20.

Користувачі-діти дещо по іншому оцінили наявність нових книг у бібліотеках: 34,0 % з них задоволені, не зовсім – 32,5 %, «ні» – 33,5 % (див. діагр. 2).

Діаграма 2

Оцінка користувачами-дітьми наявності нових українських книжок у бібліотеках для дітей

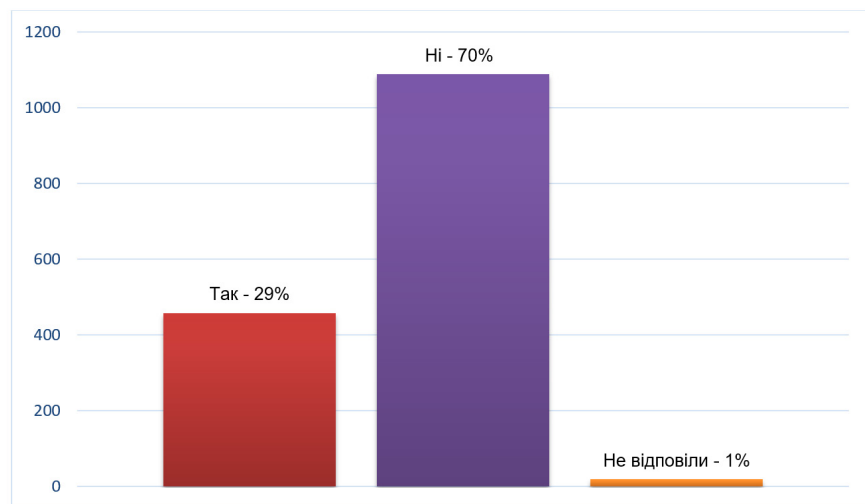

В ході дослідження було виявлено і відношення батьків щодо читання їхніми дітьми сучасної української книги. Зокрема, відповіді респондентів-дітей на запитання «Чи купував (-ла) ти або твої батьки за два останні роки нову українську книжку?» показав-

ли, що тільки 29 % батьків купують дітям нові книжки, 70 % – ні, один відсоток дітей не відповіли на дане запитання (див. діагр. 3).

Діаграма 3

Забезпечення батьками дітей новою українською книгою

Отже, у більшості родин книги для дітей не відносяться до товарів першої необхідності. Тож бібліотека лишається єдиним місцем, куди дитина може прийти і безкоштовно отримати нову книжку вітчизняного виробника.

Бібліотекарі зацікавлені у якісному формуванні своїх бібліотечних фондів, тому шукають різні фінансові джерела їх комплектування. За даними бібліотекарів-експертів (учасників опитування) у 2019 році бібліотеками для дітей придбано 22,0 % нових книг за кошти місцевих бюджетів, 31,0 % – за державною Програмою поповнення фондів публічних бібліотек; 22,3 % – за обласними програмами; 0,4 % – за кошти від грантів; 13,8 % – з інших джерел.

У 2020 році дитячими бібліотеками закуплені нові книги: за кошти місцевих бюджетів – 26,5 %; за державною Програмою поповнення фондів публічних бібліотек – 28,8 %; за обласними програмами – 3,9 %; за кошти від грантів – 0,4 %; з інших джерел – 40,4 %.

Бібліотеки для дітей долучаються до реалізації державної Програми поповнення фондів публічних бібліотек Українського інституту книги. На жаль, не всі бібліотеки сприймають умови отримання книг за даною Програмою. Аналіз відповідей бібліотекарів-експертів показав, що тільки 61 % респондентів приєдналися до умов реєстрації на отримання українських книжок за державною Програмою поповнення фондів публічних бібліотек Українського інституту книги, решта 38 % – «ні», крім того 1 % не відповіли (див. діагр. 4).

Діаграма 4

Участь бібліотек для дітей у процедурі поповнення фонду за державною Програмою поповнення фондів публічних бібліотек УІК

Для вивчення питання, які ж нові українські книжки потрапили у фонди бібліотек для дітей протягом 2019-2020 років, програмою дослідження було підготовлено окремий список кращих зразків нових українських книжок вітчизняних видавництв у кількості 60 назв (див. табл. № 4).

Таблиця № 4

Список нових українських книжок та їх кількість у фондах базових бібліотек для дітей

№ з/п	Автор	Назва книги	Усього у фондах бібліотек для дітей (прим.)
1.	Андрусяк І.	Сірка на порох	61
2.	Арєнєв В.	Проклятий меч	27
3.	Бачинський А.	Трикутник Зевса	20
4.	Бова І.	Хаппі та її суперсила	-
5.	Величко І.	Шахова абетка	58
6.	Винничук Ю.	Цукровий півник	151
7.	Вірченко О.	Чарівний Гачок	213
8.	Воронина Л.	Прибулець з Країни Нямликів	188
9.	Воронина Л.	Таємниця пурпурової планети	403
10.	Воронков К.	Комахи та павуки. Дитяча ілюстрована енциклопедія	581
11.	Воронкова Я.	Як це влаштоване. Смартфони	64
12.	Гаврош О.	Героїчні канікули	36
13.	Гапченко А.	Тварини-винахідники і будівельники	122
14.	Гордієнко М.	Міста України	108
15.	Горицвіт Т.	Червона панда на ім'я Феєрверк	32
16.	Гридін С.	Дорослі зненацька	147
17.	Гридін С.	Чужий	158

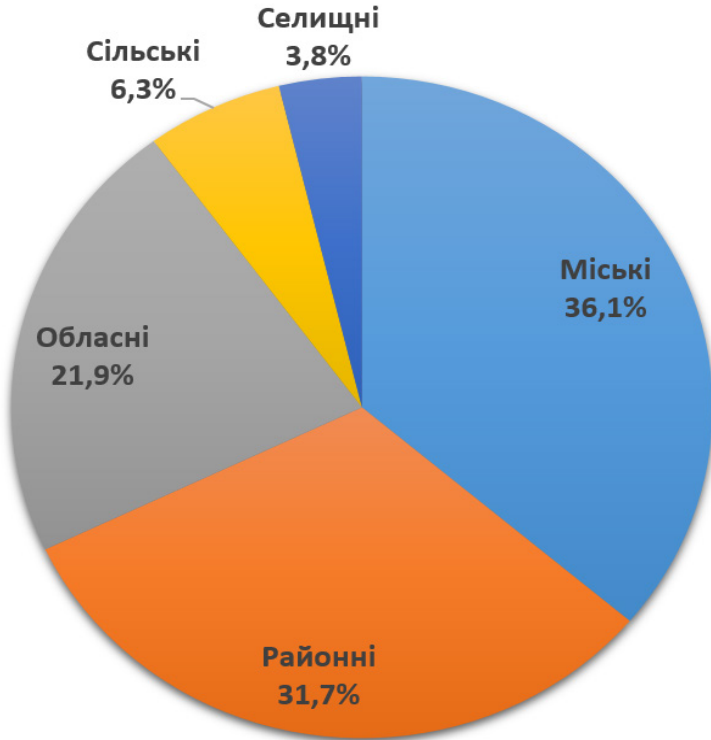
18.	Гуменюк Н.	Роденія	68
19.	Гутніченко А.	Незвичайні професії	26
20.	Дерманський С.	Чудове Чудовисько	276
21.	Дерманський С.	Чудове Чудовисько в країні Жаховиськ	437
22.	Дяченко М.	Олена і Аспирін	376
23.	Загоровська Л.	На їхніх маленьких плечах	162
24.	Заржицька Е.	Легенди про козаків	147
25.	Калинець І.	Данка і Крак	195
26.	Кирпа Г.	Дивний лис і дивний ліс	172
27.	Кідрук М.	Твердиня	132
28.	Князевич М.	Шустрік	94
29.	Кокотюха А.	Таємниця підводного човна	190
30.	Кокотюха А.	Жабеня, ставок і море	165
31.	Корній Дара	Чарівні істоти українського міфу. Духи природи	290
32.	Корній Дара	Чарівні істоти українського міфу. Духи шкідники	152
33.	Корній Дара	Чарівні істоти українського міфу. Домашні духи	43
34.	Кротюк О.	Песик Чапа	53
35.	Лапікура В.	Історія одного домовичка	121
36.	Луцевська О.	Скелет без шафи	151
37.	Луцевська О.	Залізний вовк	164
38.	Манів Г.	Як усе почалося? Кн. 1	140
39.	Манів Г.	Киці-мандрівниці. Друг по листуванню. Кн. 2	148
40.	Манів Г.	Киці-мандрівниці. Страшно цікава казка. Кн. 3	134
41.	Маслова Т.	Хочу стати айтішником	175
42.	Мензатюк З.	Чарівні слова	267
43.	Мензатюк З.	Ангел Золоте Волосся	221
44.	Нікуліна А.	Згряя	130

45.	Нікуліна А.	Завірюха	141
46.	Ніцой Л.	Дві бабуські в незвичайній школі або скарб у візку	197
47.	Павленко М.	Русалонька із 7-В проти Русалоньки з Білокривського лісу	344
48.	Панаріна І.	ПтахАбетка. Українські пернаті	126
49.	Прохасько Т.	Так,але...	86
50.		Рідна колискова	192
51.	Русіна О.	Мія і місячне затемнення	210
52.	Рутківський В.	Сині води	235
53.	Третяк А.	Про трьох відважних лицарів	124
54.	Трофимова К.	Українська абетка із завданнями.	34
55.		Українська колискова	72
56.	Ушкалов Л.	Сковорода від А до Я	105
57.	Фалькович Г.	Пароплави і кити	51
58.	Чаклун О.	Мікробот і робот	114
59.	Чемерис В.	Вітька+Галя, або повість про перше кохання	265
60.	Чуба У.	Мед і Паштет – фантастичні вітрогони	36

На жаль, не кожна книжка із даного списку потрапила до їх фондів. У базових бібліотеках для дітей, які брали участь у дослідженні, зі списку у наявності 9330 примірників книг. Аналіз первинної інформації, яка надійшла з базових обласних бібліотек для дітей, показав, що у фондах міських бібліотек для дітей знаходиться 36,1 % літератури з даного списку; районних – 31,7 %; обласних – 21,9 %; сільських – 6,3 %; селищних – 3,8 % (див. діагр. 4).

Діаграма 5

**Наявність у фондах базових бібліотек для дітей
нових українських книжок у відсотках**

■ Міські ■ Районні ■ Обласні ■ Сільські ■ Селищні

Отже, міські бібліотеки для дітей мають найбільш розширений репертуар назв нових українських книжок. У селищних та сільських бібліотеках їх уже значно менше.

Приємно констатувати, що фонди дитячих бібліотек укомплектовані улюбленими творами сучасної дітвори (див. табл. № 5).

Топ-10 сучасних дитячих письменників за кількістю примірників їх книг у бібліотеках для дітей

№ з/п	Автор книги	Назва	Кількість прим.
1.	Воронина Л.	Таємниця пурпурової планети	581
2.	Дерманський С.	Чудове Чудовисько	437
3.	Дяченко М.	Олена і Аспірин	376
4.	Кокотюха А.	Таємниця підводного човна	290
5.	Гутніченко А.	Незвичайні професії	276
6.	Мензатюк З.	Чарівні слова	267
7.	Рутківський В.	Сині води	235
8.	Мензатюк З.	Ангел золоте волосся	221
9.	Винничук Ю.	Цукровий півник	213
10.	Князевич М.	Шустрік	190

Відповідаючи на запитання «Які українські книжки видані протягом останніх двох років, ти прочитав (-ла)?», респонденти-діти назвали 1500 прочитаних книг. В основному називали одну-три назви прочитаних книг. Найчастіше згадувалися книги, якими найбільше укомплектовані бібліотеки для дітей: Воронина Л., Кокотюха А., Дерманського С., Щерби Н. та ін.

Для того, щоб користувачі знали про нову українську книгу, про її видання та надходження до бібліотеки, працівники активно її популяризують. У 2019 році заходи з популяризації нової української книги в базових бібліотеках для дітей відвідали 204798 осіб, а у 2020 році – 66330 осіб. Спалах Covid-19 по всій країні у 2020 році змусив запровадити жорсткі карантинні обмеження, в тому

числі і в діяльності спеціалізованих бібліотек для дітей (відмова від офлайн заходів). Послуги почали надавати онлайн, а події і зустрічі перенесли на цифрові платформи. Бібліотеки почали генерувати нові онлайн-формати. Презентації нових книжок також перейшли з офлайну в онлайн. Знайшла своє застосування і така форма популяризації, як інформаційні сторінки на web-сайтах. Тому в «Опитувальній формі бібліотекаря-експерта» було завдання назвати 2-3 найкращі заходи з популяризації нової української книги, проведені бібліотекою за два останні роки: офлайн і онлайн. Отримані результати показали, що бібліотекарі у своїй роботі поєднують різні форми роботи, зокрема 79% респондентів назвали 345 заходів, проведених в офлайн; не відповіли – 21% респондентів. Разом з тим 91,5 % бібліотекарів вказали 401 назву заходів, проведених в онлайн-форматі.

П'ятірку «офлайн» заходів очолили наступні форми роботи:

1. Огляд новинок – 63 (огляд-реклама «Детективні історії Андрія Кокотюхи», бібліотека-філія для дітей №5 м. Слов'янська; день нової книги «Що такого почитати», бібліотека-філія для дітей м. Гайсин; огляд літературних новинок «Сучасна українська книга», Білицька міська бібліотека-філія).
2. Обговорення нових книг – 56 (бесіда-порада «Як бути щасливим», Томаківська дитяча бібліотека КЗ «Томаківська ЦБС»; бесіда за книгою Анни Просветової «13 ключів», Підволочиська бібліотека для дітей; диспут на тему «Книга творить людину»: обговорення кращих творів світової літератури для дітей, Кодимська дитяча бібліотека КУ «Кодимська публічна бібліотека»).
3. Презентації книг – 40 (презентація тетралогії херсонського письменника Анатолія Марущака «Вибух терміта. Подорож у просторі і часі», КЗ «Херсонська обласна бібліотека для дітей

ім. Дніпрової Чайки» Херсонської обласної ради; презентація книги Ольги Садкової «Весела вдача», Ізюмська міська дитяча бібліотека; презентація збірки тернопільської письменниці Оксани Ратушняк «Рукавички для лисички», бібліотека-філія № 2 Тернопільської міської ЦБС).

4. Зустрічі з письменниками – 29 (зустріч з письменниками – учасниками АТО, КЗ «Львівська обласна бібліотека для дітей» Львівської обласної ради; «Поети Новгородківщини» – за участі поетеси В. Бондаренко, Районна бібліотека для дітей Новгородківської ЦБС; зустріч з письменницею та поеткою Н. Куноніною «Я вирощую казки, а в них найсмачніші слова про пригоди й дива», Центральна дитяча бібліотека № 5 КБУ Чернівецької ЦБС).
5. Спільні читання – 17 (інтерактивне читання «Гра в музей»: за книгою Наталії Космолінської та Ірини Магдиш, Бібліотека-філія № 7 Бердичівської міської територіальної громади; літературні читання до Всесвітнього дня читання вголос «Читати – це круто», Вараська міська бібліотека для дітей; літні посиденьки «Бабуся читає, онучечка гарно сприймає», Районна бібліотека для дітей Новгородківської ЦБС).

В онлайн-режимі Топ-5 заходів очолили:

1. Віртуальні рекомендації книг – 106 (говоримо про українське фентезі – світ чародійства франківської письменниці Наталії Щерби, Кобеляцька бібліотека для дітей; відеопоказ «Ласкаво просимо у світ нової книги», Бібліотека для дітей Березанської публічної бібліотеки; віртуальні бесіди з учнями міських шкіл «Сучасні українські книжки в бібліотеці», Міська бібліотека для дітей Центральної міської бібліотеки Бахмутської міської ОТГ).

-
2. Огляд новинок – 80 (онлайн-інформування «Наші новинки», Свалявська бібліотека для дітей; відеопрезентація книг «У нас новинки», Турківська міська бібліотека для дітей; рубрика буктрейлерів про книжкові новинки, Бібліотека для дітей КЗ «Долинська ЦПБ»).
 3. Презентація книг – 73 (відеопрезентація книг маловідомих авторів «Назустріч маленьким читачам», Бібліотека-філія №7 Вінницької міської ЦБС; відеопрезентація книг місцевої авторки Марії Караван «Все починається з любові», Дитяча бібліотека КЗ «Публічна бібліотека Улашанівської сільської ради»); відеопрезентація книги Юлії Коломієць «Незвичайні професії», Зачепилівська бібліотека-філія КЗ «Зачепилівська публічна бібліотека»).
 4. Відеочитання – 42 (відеочитання творів сучасних українських письменників, Центральна дитяча бібліотека м. Покров; голосні онлайн-читання за книгою Раїси Плотнікової «Мамонте-ня хвостик», Лубенська міська бібліотека для дітей; онлайн-читання «Казкотерапія від Еліни Заржицької», Володимир-Волинська міська бібліотека для дітей).
 5. Виставки книжок – 35 (виставка модних книг «Літературний подійум», Ананьївська міська бібліотека-філія для дітей; виставка досьє до Дня гідності і свободи «Нагадати і закарбувати в пам'яті», Гришковецька бібліотека для дітей Гришковецької сільської ради; виставка-презентація «Сучасний автор-сучасним дітям», Прилуцька міська дитяча бібліотека ім. П. Білецького-Носенка).

Крім того, в онлайн форматі набули популярності такі форми роботи, як: зустрічі з письменниками (названо 24 рази), конкурси (11), флешмоби (8), читацькі марафони (5), вікторини (5), книжкові челенджі (4).

Про якість проведеної роботи свідчать відповіді респондентів-дітей. На запитання «Чи відвідав (-ла) ти заходи з популяризації української книжки в бібліотеці» стверджувальну відповідь дали 79 % респондентів, «ні» – 21 %.

На обізнаність дітьми у книжкових новинках вказують відповіді на питання «Які книжки, що ти хотів (-ла) прочитати, є у фонді бібліотеки в недостатній кількості або ж взагалі відсутні?». Відповідаючи на нього, респонденти чітко називали автора та назву книжки: Воронкова Я. «Як це влаштовано. Смартфони», Гаврош О. «Героїчні канікули», Бачинський А. «Трикутник Зевса», Аренев В. «Проклятий меч», Андрусак І. «Сірка на порох», Нікуліна А. «Зграя», «Завірюха», Думанська О. «Школярка із передмістя», Дяченко М. «Олена і Аспірін», Мензатюк З. «Ангел золоте волосся». Тобто юні користувачі бібліотек для дітей інформовані про нові українські книги і хочуть їх читати.

Отже, як показало дослідження, ситуація з поповненням бібліотечних фондів спеціалізованих бібліотек для дітей залишається складною. Маємо значне зменшення оновлюваності бібліотечних фондів у 2020 році у порівняно з 2019-м роком. Особливо знизилась кількість нових надходжень до селищних та сільських бібліотек для дітей. Саме у респондентів-дітей цих бібліотек найбільший незадоволений читацький попит. На сьогодні бібліотеки для дітей сіл та селищ опинилися на хвилі істот-

них змін – створення територіальних громад, ліквідація районів, спалах Covid-19, що спричинило дисбаланс у їх фінансуванні та створило труднощі з доступом до нових книг.

Звичайно є й позитивні моменти: досить активно оновлюються фонди у міських бібліотеках для дітей; діє державна програма поповнення фондів публічних бібліотек (до її реалізації лише у 2020 році долучилися 170 бібліотек для дітей).

Бібліотечний фонд – основа та серце кожної бібліотеки, це вагома частка загальнонаціональної культурної спадщини та інформаційного ресурсу країни і він має відповідати сучасним вимогам користувачів. Тож випуск дитячої літератури українською мовою за державною програмою поповнення фондів публічних бібліотек потрібно продовжувати, а бібліотекарів слід активніше підключитися до умов її реалізації.

Бібліотекарі повинні змінювати свої підходи до формування документних фондів бібліотек для дітей і мобільно реагувати на зміни в суспільстві щодо забезпечення бібліотек новою українською книгою. Перед бібліотеками для дітей стоїть завдання – якнайповніше задовольнити запити користувачів новими українськими книгами та сприяти розвитку читацької компетентності користувачів-дітей. Адже в них створено всі необхідні умови для поширення української літератури, незважаючи на труднощі щодо оновлення фондів новою українською книгою. Вони спроможні бути активними промоутерами читання та реалізації проекту «Стратегії розвитку читання на 2021–2025 роки».

**Нова українська книга у фондах
спеціалізованих бібліотек для дітей**

РЕЗУЛЬТАТИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО МОНІТОРИНГУ

АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко
Укладачі: В. В. Даниленко, О.О. Обіжисвіт
Науковий редактор Л.П. Полікарпова
Літературний редактор Н.М. Кійко

Комп'ютерна верстка Н.М. Кійко
Підписано до друку 22.12.2021 р.
Зам. № 28. Наклад 25 прим.

Видавець та виготовлювач
НБУ для дітей
вул. Януша Корчака, 60, м. Київ, 03190
Тел./факс 400-65-87, тел.: 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
mail: library@chl.kiev.ua

вул. Януша Корчака, 60,
м. Київ, 03190
Тел./факс 400-65-87,
тел. 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
mail: library@chl.kiev.ua

